

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nicolai Svsii E Societate Iesv Opvscvla Litteraria

Suys, Nicolas

Antverpiae, 1620

VIII. De verbis nouis, & recèns formatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69342)

CAPVT VIII.

De verbis nouis & recens formatis.

VT si quis Falerno vino delectatur, non adeò nouum tamen probabit, vt è lacu feruidum illud hauriat: nec ita vetus, vt vel Opimianum, vel Anitianum requirat (nec enim nimia vetustas, aut nouitas habet eam suauitatem, quam velit) sed quandam moderationem sequetur: sic in Latinâ linguâ rem se habere censeo: neque obsoletam vetustatem repetendam, neque recentiore loquendi formam arripiendam esse. Illud iam controuersum remanet, quamnam ea recentia appellari debeant. Quidam omnia, quæ post Ciceronis æuum nata sunt, ver sacrum esse volunt: alij nec ea quidem admittunt, quæ in ipsius Ciceronis sinu adoleuerunt: non pauci quidquid ad Constantinum, vel vltèriùs etiam lucem vidit, nõ adspernantur. Mihi ea securissima semper habita sunt, & antiquioris quasi stemmatis, ac ingenuæ profapiæ, quæ vsque ad obitum Augusti stirpem referre possunt. Ab eo enim tempore temeraria quædam Græculorum libido castum & intemeratum Latini sermonis pudorem paulatim corrumpere cœpit liberius, & Galli, Afri, tota denique barbaries non mores solùmmodo, sed multas etiã voces Vrbi intulerunt

nothas & spurias, donec omnis tandem Romani sermonis castimonia sub Gothis & *Fulgen.* Vandalis pessum abiit. Quod Fulgentij verbis deplorare iuuat: *Nostri, inquit, temporis arumnosa miseria, non dicendi studium, sed viuendi flet ergastulum: nec fame assistendum poëtica, sed fami consulendum domestica.* Hæc cum ita sese habeant, securissima quidē iudico, quæ aureo Octauiani principis sæculo floruerunt: tum verò ea, quæ proximè ad hoc sæculum natales suos referre possunt. Itaque, quamuis Messala primus *Reatu* dixerit, *Munerariam* Augustus, quamuis Quintiliani præceptores dubitarint, *Piratica* ne diceretur, vt Musica & Fabrica; non dubitabo eadem vsurpare, vbi res postulauerit, neque ea, quæ Quintilianus deinceps refert: cuius verba dare malo, quàm mutare. *FAVOREM*, inquit, & *VRBANVM* Cicero *Cic. ad* noua credit. Nam & in epistola ad Brutum, Eum, *Brut.* inquit, amorē, & eum (vt hoc verbo vtar) fauorem *Cic. ad* in consilium aduocabo. Et ad Appium Pulcrum, Te *App.* hominem non solùm sapientem, verùm etiam (vt nunc loquuntur) vrbantum. Idem putat à Terentio primum dictum esse *OBSEQVIVM*. *Cacilius ad Sisen-* *sennam, ALBENTI CÆLO: CERVICEM* videtur Hortensius primus dixisse. nam veteres pluraliter appellabant. Audendum itaque. Neque enim accedo Celso, qui ab oratore verba fingi vetat. Nam cum sint eorum alia, (vt dicit Cicero) natiua; id est, quæ significata sunt primo sensu: alia reperta, quæ ex his *facta*

facta sunt; vt iam nobis ponere alia, quàm quæ illi rudes homines primiq; fecerunt, fas non sit; at deriuare, flectere, coniungere, quod natis postea concessum est, quando desit licere? Etiam si, inquires, fingere permittis? Quid enim ni?

Licuit, semperq; licebit

Signatum presente notâ producere nomen.

At non cuiuis: non puero, non pubescenti primùm, non tironi, non rudi; dum necdum prudenter, quid liceat, quid deceat iudicare possunt: sed docto & solerti, & cui mens latinitate subacta, cui lingua non tincta leuiter, sed Romano fonte largiùs imbuta. Huic cur non liceat?

Ego cur acquirere pauca

Si possum, inuideor; cum lingua Catonis, & Ennii Sermonem patrium ditauerit, & noua rerum Nomina protulerit?

Quidquid alij cauillentur, Ciceronem habeo patronum. in verbis ille fingendis lib. 3. de Oratore, & in Partitionibus quid obseruandum præceptis nos instruit; suo verò exemplo præit lib. 3. de Orat. lib. 1. Academic. & 2. lib. 3. de Finibus, lib. 2. de Legibus, de Vniuersitate; Quintilianum lib. 8. cap. 3. Horatium & alios. Quod cum ita sit, non tantùm *qualitas & comprehensibilia*, ex 2. Academ. vel *mulierositas*, 4. Tusc. vel *anticipatio, prænotio*, 1. de Natura deorum; vel *beatitas & beatitudo*, in eodem lib. vel *acerualis* lib. 2. de Diuinatione

à Cicerone formata, in oratione vsurpare deforme non arbitror, aut ea, quæ Quintilianus amplectitur, aut quæ apud Horatium legimus (qui vnus plura criticorum iudicio, quàm ceteri omnes innouauit;) sed suo etiam iure hanc siluam velut publicam ingredi, & non radices quidem nouas serere, sed antiquis velut stirpibus oculos inserere, vnde noui surculi efflorescant, cui libet concessum autumo, dummodo sobriè & prudenter hoc in negotio versetur, nec improvidè nimis ac tumultuosè rem gerat. Cauendum enim, ne, cum ditio rem atque opulentio rem orationem esse cupimus, innocentiam suam perdat & verecundiam. Non igitur efformandæ voces fœdæ, immundæ, stridulæ, hiulcæ, barbaræ, quæque expurgatiores auditorum aures offendant; sed nitidæ, liberales, candidæ & virginæ; eæ præsertim, quas necessitas exculet, vel vis quædam singularis ac pondus, & dignitas sua commendet aut grauitas. Nihil igitur leuiter hîc fiat, aut nimis petulanter: ne Varronis in nos incurrat oratio:

Varro.

Tantum inter duos sensus interesse volunt, vt oculis semper aliquas figuras supellectilis nouas requirant; contra aures expertes esse velint? Quotus quisque iam seruos habet priscis nominibus? quæ mulier suum instrumentum vestis atque auri veteribus vocabulis appellat? Sed inductis non tam illis irascendum, quàm huiusce prauitatis patronis.

Et

Et si quid periculosum finxisse videbimur, quibusdam remediis praeuicendum est: Vt ita dicam: Si licet dicere: Quodammodo: Permittere mihi sic. Quibus nec Ciceronem uti piguit. In Bruto: Commentabar declamitans (sic enim nunc loquuntur.) De mūdo: Vt in singulis essent bina media: (vix enim audeo dicere Medietates: sed quasi ita dixerim, ita intelligatur) Li. 2. de Finibus bonorum & malorum: Num propterea idem voluptas est, quod (ut ita dicam) indolentia? Li. 1. Tusculanarum: Omne pronuntiatum (sic enim mihi in praesentia occurrit, ut appellem $\alpha\lambda\iota\omega\mu\alpha$: utar post alio, si inuenero melius.) In Topicis: Multa enim ex notatione sumuntur: ea est autem cum ex vi nominis argumentum elicitur, quam Graeci $\epsilon\tau\omega\mu\alpha\lambda\omicron\gamma\iota\alpha\upsilon$ vocant, id est verbum ex verbo, veriloquium. Fusiùs à me haec sunt explicata, ut retundatur eorum importuna calumnia, qui Ciceronem in verbis aut veteribus & propè emortuis, ad vitam quodammodo reuocandis, aut in nouis gignendis ac procreandis nimis liberum & ex legem fuisse blactere solent. Quin imò auctore Agellio non nullis, quorum frequens vsus (ut sunt nouissimus & nouissime) abstinuisse videtur: quoniam qui doctissimus eorum temporum fuerat Aelius, illo ut nouo & improbo verbo uti vetauerat. Quid verò illud, cuius iudicii fuit, dū Antonius ad grammaticam quasi ferulam reuocatur, tot armatarum legionum armis ad terrorem omnium incin-

Quint.
lib. 8. c.
cit.

In Bruto.

Cic. l. 2.
de Fin.

Agel. l.
10. c. 25.

*Cicero
Philip.*

Etus, quòd pijsſimus dixiſſet? Cicero Philipp.
 Tu verò ne pios quidem, ſed pijsſimos queris: &
 quod verbum omnino nullum in lingua Latinâ eſt,
 id propter tuam diuinam pietatem nouum inducis?
 Sic igitur ſtatuo effrauem eorum licentiam
 iure coërcendam, qui ſibi quidlibet hac in re
 fas eſſe arbitrantur: non tollendum tamen
 ius illud, quod ratio, quod uſus, quod natura
 conceſſit. Age enim, quid ſi, quod non rarò
 fit, res aliqua noua, quam non omne Latium,
 non quotquot olim Latinæ linguæ ſcientiſſi-
 mi, non dicam oculis, ſed vel cogitatione u-
 ſurpare potuit, ſi res inquam talis ex abditis
 emergat latebris, vel ex remotiſſimis tandem
 regionibus per ignotiſſimas huc uſque gen-
 tes proferatur, quo nomine illam afficies?
 Non recepto aliquo; nullum enim eſt: ergo
 nouum ut ingenioſè fingas neceſſe eſt. Pla-
 cet igitur Quintiliani decretum: *Uſitatis tutius
 utimur; noua non ſine quodam periculo fingimus.
 Nam ſi recepta ſunt, modicam laudem aſſerunt ora-
 tioni: repudiata etiam in iocos exeunt.* Auden-
 dum tamen. Namque, ut Cicero ait, *etiam que
 primò dura uisa ſunt, uſu molliuntur.* Auden-
 dum: ſed maiori licentiâ poëtis quàm orato-
 ribus: poëtis in primis comicis, & ſatyricis.
 Quibus etiam laudi & gloriæ duci ſolet, ali-
 quid audacter vel reperiffe, vel accerfiſſe:
 quo aut oblectent amœniùs, aut uitia car-
 pant acriùs. Quod Plautum inter comicos,
 inter

inter satyricos Horatium ambos scriptis suis
superstites egregiè præstitisse videmus.

CAPVT IX.

De verbis odiosis, & sordidis.

Non omnia nos quidem vetera ad Libiti-
nam condemnamus, vt perpetui silen-
tij busto sepeliantur; nec noua omnia, vt na-
scentia primùm è terrâ leuentur & educen-
tur, tanquam ingenua, vindicare conati su-
mus. Vtrumque enim, quæ requiritur in di-
cendo copia cum nitore coniuncta, suo iure,
procul iubet faceßere. Iam verò omnia, quæ
huius capitis titulo auctorata sunt, quæque
obscura, obsoleta, insolentia vulgò dicuntur,
ab Agellio sordentia, maculantia, à Luciano
καπηλικὰ, verè inepta & odiosa verba, è me-
dio tollenda prorsus omnia, vel in exilium
extrudenda iudicamus, vt apud Quados &
Marcomannos & Sarmatas inter cætera &
horrentia & stridentia frigore verba domici-
lium figant. Quorum vt genus vniuersum
melius cognoscatis, Agellium producam lib. *Agell. l.*
16. cap. 7. De Laberio loquitur: *Neque non ob-* *16. e. 7.*
soleta quoque & maculantia ex sordidiore vulgi v-
su ponit; quale est in Staminariis:

Tollet bonâ fide vos Orcus nudas in Catomium.

Et ELVTRIARE LINTEA, & LABANDRIA

E 5

dicit,